

Minulost (pominulost)

Heidegger (in Sein u. Zeit, §§ 65, 73) má za to, že „Vergangen nenen wir Seiendes, das nicht mehr vorhanden ist“. Zde je nutno se tázat, proč a v jakém smyslu můžeme to, co už pominulo a tedy „není“, považovat za „jsoucí“. Jaký je rozdíl mezi jsoucím aktuálně přítomným a „jsoucím“, které už není, protože pominulo? Heidegger užívá termínu „vorhanden“; tento termín (podobně jako blízký termín „zuhanden“) poukazuje k „ruce“ (Hand), tedy jednak k hmatu (smyslově), jednak k možnosti se dotknout, zasáhnout, ovlivnit, tedy k dělání, k praxi. To, co už pominulo a tedy už není, je charakterizováno jako „nicht mehr vorhanden“, tedy po rozšíření na významy s „rukou“ spjaté, jako to, co už nemůžeme zasáhnout, do čeho už nemůžeme zasáhnout. To ovšem stejně platí o tom, k čemu ještě nedošlo, co nenastalo, k čemu teprve (snad) dojde nebo může dojít. Ani to ovšem není „vorhanden“, ale může za jistých okolností (určitého vývoje událostí atd.) někdy později „vorhanden“ být, zatímco to, co pominulo, už nikdy „vorhanden“ být nemůže. Tento rozdíl vedl třeba J.B.Kozáka k často opakovanému tvrzení, že minulost je tou jedinou skutečností, která se v tomto světě nemění, protože už do ní nijak nelze zasáhnout. To vše (Heidegger i Kozák) mne ovšem málo přesvědčuje; je vůbec možné, aby nějaké „jsoucí“ (Seiendes) nebylo v našem dosahu, tj. v dosahu naší ruky, našeho „dělání“, naší praxe, ale navzdory tomu bylo možno je považovat za jsoucí? Není to jen naše domněnka, naše konstrukce, náš výmysl? Je-li něco z toho, co kdysi bylo, ale pominulo, nějakým způsobem „jsoucí“, proč by nemohlo být také jiným způsobem „jsoucí“ také něco z toho, co se ještě nestalo, k čemu nedošlo, ale k čemu má teprve dojít? Není aspoň něco z toho, k čemu má (snad) dojít, přece jen o něco skutečnější, jinak a víc „jsoucí“ než to, co už pominulo a nikdy znovu aktuálně přítomné nebude? Jestliže přiznáme nějakou „jsoucnost“ tomu, co sice kdysi bylo „aktuálně jsoucí“ (tj. s Heideggerem řečeno: co bylo vorhanden), proč chceme upírat jakoukoli jsoucnost něčemu, co sice ještě nikdy nebylo „aktuálně jsoucí“, ale co se přece jenom může (možná, snad) aktuálně jsoucím stát? Není z toho zřejmé, že „ještě nejsoucí“ je na tom se jsoucností přece jen o něco lépe, než co sice aktuálně jsoucí sice již bylo, ale už nikdy aktuálně jsoucím nebude?

(Písek, 120605-1.)